

EL NATURISME: DE LA TRANSFORMACIÓ SOCIAL A LA DEFENSA DE LA PECULIARITAT

Josep Maria Roselló i Castellà

DIA DE LA NUESA SOCIAL 2012

89

El diumenge 15 de juliol es va celebrar la tercera edició del Dia de la Nuesa Social, jornada entre reivindicativa i lúdica que, enguany, va tenir com a lloc referent la platja del Coco de Badalona, més coneguda per la Caci.¹

L'objectiu de la jornada esdevé reivindicar el respecte de la resta de la societat envers la nuesa social, és a dir, la compartida entre diverses persones, en platges, rius i llacs. En altres paraules, promoure la convivència entre les diferents opcions de prendre el sol, i normalitzar la nuesa com una opció més.

El manifest del Club Català de Naturisme (CCN) per a la jornada és prou aclaridor de l'abast reivindicatiu del naturisme associat. Tot seguit del dret a l'opció ja exposat i del recordatori de la legislació adient al cas, denuncia aquells col·lectius conservadors que, sota el fals argument de protegir la infància i la família, en realitat, volen imposar la seva moral i retallar les llibertats públiques.² Alhora, afirma que el naturisme és socialment beneficiós perquè contribueix a reduir les diferències de gènere, a eliminar qualsevol connotació sexual de la nuesa social i a acceptar el propi cos. No és poca cosa si ens fem càrrec de la transcendència social d'aquests aspectes i del fre que representa a la indústria de la simulació de l'eterna joventut i l'estalvi d'angoixes psicològiques causades pels canvis de la moda.

1. El motiu de l'entitat coordinadora de la jornada, el Club Català de Naturisme, d'escollir aquesta platja per a la trobada ha estat que, tot coincidint amb la inauguració de la remodelació del darrer tram del passeig marítim de Badalona, l'alcalde, en un article d'un diari local, convidava amablement els nudistes a fer-se fonedissos de la Caci a favor, inacceptablement, de l'anomenada Txernòbil.

2. Quan des de l'Ajuntament de Barcelona es parlava de considerar naturista la platja de la Mar Bella, fora reunió, el president d'un d'aquests col·lectius opositors va fer un comentari humorístic tot dient que en una platja com la que es volia no podria sortir de l'aigua.

Finalment, el manifest recull l'actual definició de *naturisme*, aprovada el 1974 per la International Naturist Federation (INF): «El naturisme és una manera de viure en harmonia amb la natura, caracteritzada per la pràctica de la nuesa, en comú, amb la finalitat d'afavorir el respecte a un mateix, als altres i al medi ambient».

LA NUESA SOCIAL COM A TRANSGRESSIÓ

Encara que l'acceptació del propi cos ja és un trencament en si mateix a la societat de consum, la veritable transgressió esdevé la nuesa en societat fora dels límits acceptats i del seu classisme (Roselló, 1997, p. 41-43; Roselló, 1998, p. 36-38).

Tret de l'art —sovint en majúscules— i de l'acte mèdic —no tan privat com sembla—, la nuesa social esdevé transgressió en constant estira-i-arronsa entre tolerància i repressió. En aquesta mena de corda fluixa, però, fora del nostre tema, tenim l'espectacle —el burlesc—, la publicitat —gernació de gent per anunciar un gel de bany—, la reivindicació del tipus alliberació animal —*performances* amb persones empastifades de pintura roja en indrets urbans significatius—³ o les marxés ciclónudistes, tant per mostrar la fragilitat —anar en bici per la ciutat— com pel dret a la nuesa.⁴

El classisme dels límits el trobem en l'exemple següent. Mentre que les imatges d'una estrella del porno en espais públics, amb un braçalet daurat i unes sabates de tacó d'agulla com a única indumentària, són poc considerades, les imatges del mateix tipus però de fotògrafs reconeguts són «art». Plegat al desconeixement interessat de la professionalitat d'actrius del porno com Sophie Evans, la hipocresia es fa palesa, així com la necessitat de magnificar el nu femení per esterilitzar-lo d'emoció. Si filem una mica més prim, podem dir que les primeres romanen despullades i les segones, nues.

3. Per exemple, la jornada «Sin piel» organitzada per Anima Naturalis.

4. Alguns exemples d'això són, als Països Catalans, les marxés ciclónudistes a Barcelona, València i Alacant, amb diferent continuïtat i semblants objectius.

L'ASPECTE JURÍDIC DE LA NUESA SOCIAL

Paradoxalment, referint-se a espais públics,⁵ i amb la llei a la mà, tota autorització o prohibició del dret a la nuesa és contrària a la Constitució espanyola del 1978, matèria de discriminació. De fet, mai no havia estat prohibit expressament, per a fer-ho havien d'utilitzar la figura jurídica de l'escàndol públic. El nou Codi penal del 1995 no l'inclou, encara que ja el 1989 se n'havien suprimit les consideracions de caire moral. En altres paraules i referint-nos a les platges: totes són de lliure ús.

A Catalunya, a més a més, tenim, des del Parlament, la Resolució 245/V, de data 13 de febrer de 1997, que recorda a les institucions el dret a la nuesa,⁶ i la Resolució 899/V, de data 15 d'abril de 1999, sobre l'aplicació de les mesures que garanteixin el dret a la pràctica del naturisme.

En conclusió, el dret està protegit per la Declaració Internacional dels Drets Humans, la Constitució i l'ordenament jurídic, com molt bé explica Maite Vicuña, presidenta, aleshores, dels naturistes bascos d'Euskal Naturista Elkarte (ENE) (Roselló, 2006).

I aquí ho podríem deixar si alguns ajuntaments no haguessin aprovat ordenances com a calaix d'eines de control del ciutadà, on, dissortadament, es retalla el dret a la nuesa social. Són casos com els de Platja d'Aro i Barcelona ciutat. La primera, vol reduir-ne l'exercici a les platges indicades pel mateix Ajuntament. La segona és més complexa però igual de limitadora. Contra ambdues, aprovades pels consistoris i en vigor —multes—, es va presentar recurs, per part del CCN, al Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, que resta en espera de sentència al llarg del 2012.⁷

5. Són espais públics: platges, rius, llacs, camps, camins, carreteres, carrers, places, parcs... No ho són: poliesportius municipals o locals comercials oberts al públic (bars, botigues...), en ser espais privats que poden tenir les seves normes internes (font: ENE).

6. A Catalunya hi ha la Resolució 245/V del Parlament que diu: «El Parlament de Catalunya constata la necessitat que les administracions competents adoptin les iniciatives i les mesures necessàries per suprimir els obstacles reglamentaris que impedeixen la pràctica del nudisme»; però no és cap llei, per tant, només és una recomanació per als ajuntaments. Però també diu: «Tots els ciutadans i les ciutadanes tenen els mateixos drets i llibertats, però cada persona pot exercir-los mentre no col·lideixin amb els drets i les llibertats dels altres, la qual cosa en subordina l'exercici a la tolerància i al respecte mutus». Poden amenaçar-nos amb un delicte que sí que existeix, que és el d'exhibicionisme i provocació sexual (art. 185 del Codi penal) argumentant que hi ha menors presents. Perquè fos aplicable haurien de donar-se diverses coses: que hi haguessin menors al davant o deficients mentals; i que hi hagués una intenció sexual, o bé d'excitar-vos vosaltres mateixos. Però no val que sigui només una, s'han de donar les dues. Com que no hi ha cap intenció sexual, no és d'aplicació (font: CCN).

7. En entrar el 2013 han arribat les sentències, ambdues desfavorables. Com que davant de fets semblants, fora de Catalunya, van prosperar els recursos, el CCN per Platja d'Aro i la Federació Española de Naturismo (FEN) per Barcelona, n'han presentat un de cassació al Tribunal Suprem, al·legant que es va contra una ideologia.

Aquestes mesures restrictives no són indicadors del grau d'acceptació social d'una manera genèrica. Sempre responen a remodelacions urbanístiques o pors dels sectors hotelers per la suposada pèrdua del turisme, el naturisme els fa nosa.

EL GRAU D'ACCEPTACIÓ SOCIAL

Tornant al Dia de la Nuesa Social i en relació amb els esmentats col·lectius conservadors, a la platja, just al costat de la colla del CCN, s'hi instal·là una família amb dos nens entre dos i cinc anys. En paraules del president:

Nosaltres ens llevem la roba, posem la tovallola i plantem la bandera del CCN. Ells [la família] fan també la seva plantada just al nostre costat, això sí, sense alliberar-se totalment del tèxtil, i fan la seva vida amb tota naturalitat, conversa, jocs amb els nens, etc. [Plana, 2012, p. 5]

El reportatge *Nudismo urbano* (MTV, 2006), n'és un altre bon exemple. Una parella, noia i noi, passeja nua pel barceloní parc de la Ciutadella i voltants. En uns minuts, recull tot un ventall de diferents reaccions dels vianants davant de la poc freqüent situació. L'experiència duu els realitzadors a la conclusió següent: l'acceptació no és pas el mateix que el respecte. Un cop passada la primera sorpresa es tolera, però no s'accepta com un fet natural.

El grau d'acceptació social no resta com una fita immòbil per assolir, cal recrear-la tot sovint.

NUDISME, NATURISME, NATURISME VEGETARIÀ, NUDITISME...

La legalització del CCN el 23 de març del 1978, i en dates properes de dues associacions més, facilita l'entrada de la tradició anglosaxona, dominant a la FNI, de plena separació entre vegetarianisme i naturisme, símil, en aquest cas, de nudisme.

Al llarg dels anys la tradició ibèrica, un pensament naturista base compartit pels diferents corrents d'un moviment naturista vegetarià, va essent substituïda per la nouvinguda, i genera, alhora, un nou debat envers quina diferència hi ha entre naturisme i nudisme. Des d'aquesta nova perspectiva potser no n'hi ha cap però, malgrat els indicadors de la progressiva substitució —l'ús creixent del mot *nudisme* a les publicacions naturistes, per exemple—, encara no és pas total.

A la pràctica, doncs, podem dir que els nudistes volen poder estar nus sense cap més cabòria viuen com quelcom aliè, la inclinació tradicional cap a l'alimentació vegetariana o el naturisme mèdic. Els naturistes cerquen història, sociologia o arqueologia envers la nuesa, cerquen l'art i no veuen gaire aliena la inclinació tradicional. La diferència, en aquest cas, aplega, no separa.

La presència pública de les noves associacions porta la necessitat de legalitzar espais propis: els centres naturistes. Càmpings, apartaments o hotels, regentats per naturistes o no, on romandre nu és condició. Avui tres d'aquests centres serveixen alimentació vegetariana als seus menjadors.

L'Associació per a la Defensa del Dret a la Nuesa (ADDAN), d'abast català, nascuda arran de l'anul·lació del delicte d'escàndol públic, promou la defensa del simple fet del dret d'anar nu en qualsevol circumstància. Molt activa tant en l'aspecte jurídic com en la presència nua als carrers i platges, crea el mot *nuditisme* en considerar que la seva tasca afecta tota la societat i no, només, els col·lectius naturistes. Cal destacar la seva estreta col·laboració amb l'associació ALETEIA, de primer ideari la Declaració dels Drets Sexuals del 13è Congrés Mundial de Sexologia, celebrat a València el 1997.

Els punts suspensius del títol d'aquest apartat són la molt àmplia majoria del naturisme no associat, característica, d'altra banda, constant al llarg dels més de cent anys de la seva història. Llavors, un punt d'aquests pot ser la trobada naturista de grups llibertaris a la platja alacantina del Mascarat d'Altea/Calp del 2011 que, enguany, no ha tingut continuïtat («Encuentros Nudistas (Libertarios)», 2011, p. 54).

ENQUESTA PER A NUDISTES 2011 A CATALUNYA

NUCAT,⁸ promotor de l'enquesta, té plena consciència que no és un estudi sociològic, però sí que és un primer apropament als gustos, les preferències i les opinions dels nudistes catalans i espanyols.

L'enquesta va restar oberta del 29 de juny al 3 d'octubre del 2011, amb un mateix formulari, en versió catalana i versió castellana, realitzat mitjançant Google Documents. D'un total de 1.319 respostes, 781 corresponen a nudistes residents a Catalunya. En tota referència a l'enquesta fem el mot *nudisme* com a genèric.

8. NUCAT és un projecte virtual de difusió i promoció del nudisme i del naturisme a Catalunya i a la resta de Països Catalans. Va començar amb el blog NUCAT el 2010 i, enguany, ha consolidat la seva xarxa social i el seu butlletí. A diferència d'altres fòrums, NUCAT organitza trobades i activitats com la «Cavalcada a pèl» del 9 de juny o el «Ball folk a pèl» del 26 de juliol.

De l'anàlisi de resultats, assenyalarem, en benefici d'aquest article, els de dues de les preguntes, la 13 i la 14.

13. Amb quin nom t'identifiques més?		
Nudista	346	44,30 %
Naturista	223	28,55 %
Nuditista	3	0,38 %
Nuactiu	2	0,26 %
No m'identifico amb cap etiqueta	199	25,48 %
Altres	8	1,02 %

14. Pertany a alguna associació naturista o nudista?		
Sí	175	22,41 %
No	606	77,59 %

Els resultats documenten prou l'esmentat debat naturisme/nudisme o la representativitat del naturisme associat en relació amb el conjunt del moviment, malgrat que la seva presència als mitjans mediàtics faciliti, indirectament, l'opinió contrària.

LA TRANSGRESSIÓ VEGETARIANA

No tan cridanera com la nuesa social, l'alimentació vegetariana també és una pauta omnivorista. L'alimentació no només està vinculada a la salut, ho està a la diferenciació d'estatus social, ho està com a manera de rebaixar l'ansietat i ho està, a vegades, com a instrument de la biopolítica: incidir sobre les conductes alimentàries de la població amb una finalitat determinada.

El model ideal d'alimentació vegetariana, històricament parlant, és el *frugivorisme*, el consum de tot allò assimilable en cru, fins i tot el gra deixat en remull. D'una manera més habitual, vegetarianisme s'assimila a *ovolactovegetarià*, en què s'inclou el consum d'ous, llet i derivats, i mel. Fins no fa gaire més d'una dècada, qui solament s'alimentava de vegetals s'anomenava *vegetali*.⁹

9. El primer manual de cuina vegetariana va ser obra del membre de la Lliga Vegetariana de Catalunya, R. P. Sansón, el 1908. Per la mateixa data, va celebrar-se el primer banquet vegetarià a Barcelona, al Mundial Palace Hotel, amb prop de tres-cents convidats. A València, el 17 de febrer del 1918 al restaurant Miramar i a Alacant, el 21 de gener del 1923 a l'Hotel Samper.

VEGETARIANS, VEGANS...

Després de la desfeta del 1939, la primera associació vegetariana fou Penya Vegetariana, el 22 d'abril del 1951 a Barcelona. El I Congrés Nacional Vegetarià, del 26 al 29 de setembre del 1968 a València.

L'any següent hi ha el trencament amb el franquisme, l'Associació Vegetariana de Barcelona decideix anomenar-se Societat Naturista Vegetariana de Barcelona i editar un fullet, en què recupera l'antiga dimensió social en assenyalar que l'especulació i l'explotació d'una majoria per una minoria esdevenen les principals causes de la degradació de la humanitat i de la destrucció de la naturalesa. El 1984 es constitueix una nova Federación Naturista Vegetariana Española, representativa de la fi de la nova època.

Les més noves generacions de vegans van intentar, sense gaire èxit, dinamitzar les associacions tradicionals atesa la seva davallada necrològica. L'esforç, si més no, ha permès un espai de trobada entre vegetarians i vegans, la Unión Vegetariana Española (UVE). La UVE té com a finalitat ser reconeguda socialment des les seves dues vessants: la nutrició i l'alliberació animal.

Els que abans s'anomenaven *vegetalins* han passat a ser coneguts com a *vegans*, seguint la influència anglosaxona, i com a tals tenen l'alliberació animal com la base del seu pensament. El ventall vegà va des d'associacions d'allò més institucionalitzades fins a la seva difusió entre el món okupa.

LES TRES CONSTANTS DEL NATURISME HISTÒRIC

La primera continua vigent, però les dues següents es comencen a perdre als anys vuitanta amb una ràpida acceleració a la darrera dècada.

La primera és la ja esmentada invisibilitat social del naturisme. L'associacionisme és minso, davant de les trobades per afinitat o la relació en xarxa mitjançant les revistes —ahir— i la xarxa digital —avui. La invisibilitat rau en la manca d'interlocutor vàlid, no pas en la seva capacitat d'acció.

La segona és la transcendència d'un món moral generador d'utopies, ja se sap el que és i el que no és. L'actual és un món regit per l'ordenament jurídic, on les coses són solament legals o il·legals.

La tercera és la no-diferenciació entre vegetarianisme i nudisme, el naturisme històric ho integrava tot (Roselló, 2011, p. 28-37).

El naturisme històric abraçava tots els ordres de la vida biològica i de la social: des de l'urbanisme, la demografia, la pedagogia fins a l'emancipació de

la dona, i el tracte amb els animals, l'antimilitarisme i l'antivacunisme... El naturisme tenia propostes elaborades des de tots aquests camps amb una finalitat de transformació social que anava des de la regeneració moralista fins a la revolució social llibertària (Masjuan, 2000; Roselló, 2003).

La fi del naturisme històric fou el 1939, però el seu caliu es manté al llarg del franquisme, i arriba als anys noranta.

LA DEFENSA DE LA PECULIARITAT

El sociòleg Martín Sagrera al capítol VIII de la seva obra *El des-cubrimiento del hombre* (1973) analitza el que considera la manca de reflexió del moviment naturista sobre el seu propi fi: la nuesa. Esbrinar-ho el duu a considerar que el naturisme, per ser acceptat a la societat posterior a la Segona Guerra Mundial, abandona qualsevol idea de transformació social, i assumeix, això sí, la defensa de la pràctica del nudisme.

L'anàlisi de Sagrera vàlida per a la resta d'Europa no ho serà, aleshores, per a l'Estat espanyol, ja que encara es tenia present la transformació social i no hi havia l'assimilació de naturisme a nudisme. L'esmentada progressiva substitució de tradicions ho farà avançar en aquesta línia.

El Dia de la Nuesa Social, el 10è Cros Naturista de Catalunya a la platja del Torn, les també esmentades «Cavalcades a pèl» o «Folk a pèl», el Dia de la Fruïta, l'horari naturista a les Piscines Municipals Bernat Picornell de Barcelona, el tradicional primer bany de l'any, les paelles a Gavà, la Gala de Natació Naturista a Montluçon (França), la 4a Trobada de la UVE al Puerto de Santa María (Cadis) i, fins i tot, la programada, però no realitzada, jornada de nudisme a les piscines del Servei d'Activitat Física (SAF) de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)... són un bon exemple de la vigència de l'anàlisi de Sagrera el 2012 (Roselló, 2012).

No caiguem, però, en el parany de considerar poca cosa reivindicar el dret a la nuesa social o la normalització del vegetarianisme, en menysprear tot un seguit d'activitats lúdiques, prou gratificants, producte de l'enginy i l'empenta desinteressada de moltes persones. No. Però sí, demanem a naturistes i a vegetarians si tenen quelcom a dir o a proposar envers l'actual crisi, per exemple, o les malaurades retallades, una altra. Sí. No deixem com a únic tema de controvèrsia el fet de romandre solament als espais naturistes o també sortir-ne per reivindicar el dret a la diferència, d'una banda, o si hi ha més o menys productes sense procedència animal, de l'altra.

Si creiem que no són qüestions per a plantejar en moviments contra la discriminació, en què el sentit és compartir unes pràctiques i defensar-les, doncs caldrà enterrar un passat i saludar una nova època amb data d'inici: la legalització el 2003 d'Amigos del Nudismo en Madrid (AANUMA) i de la Unión Vegetariana Española. Dos moviments de defensa de la peculiaritat.

Bibliografia

- CLAPHAM, Adam; CONSTABLE, Robin (1986). *As Nature Intended*. Los Angeles: Elysium Growth Press.
- «Encuentros Nudistas (Libertarios)» (2011). *Al Margen*, núm. 79, p. 54.
- MASJUAN, Eduard (2000). *La ecología humana en el anarquismo ibérico*. Barcelona: Icaria.
- PLANA, Quim (2012). «DNS: Dia de la Nueva Social». *Naturisme*, núm. 186, p. 5.
- ROSELLÓ, Josep Maria (1997). «Salud y pudor: las formas de la desnudez». *Todo Naturismo*, núm. 4, p. 41-43.
- (1998). «Salud y pudor: las formas de la desnudez (y II)». *Todo Naturismo*, núm. 5, p. 36-38.
- (2003). *La vuelta a la naturaleza: El pensamiento naturista hispano (1890-2000)*. Barcelona: Virus.

- (2006). *La idea naturista: Desde sus orígenes hasta nuestros días*. Barcelona: CEDEL.
- (2011). «Más de cien años de vegetarianismo naturista. Sus cinco etapas (1890-2003)». *Vegetus*, núm. 18, p. 28-37.
- SAGRERA, Martín (1973). *El descubrimiento del hombre: Introducción al estudio del subdesarrollo sexual*. París: Ruedo Ibérico.
- SANSÓN, R. P. (1920). *Cocina vegetariana: Manual práctico de alimentación higiénica*. Barcelona: Librería Domingo Ribó. [1a ed., 1908]
- SOCIETAT NATURISTA VEGETARIANA DE BARCELONA (1973). «Porqué y cómo del naturismo». *Vegetarismo*, núm. 14, p. 7-9.

Filmografia

- MTV (2006). *Nudismo urbano*.
- ROSELLÓ, Josep Maria (2012). *Naturisme ahir i avui*.